

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 września 2022 r.

Sąd Okręgowy w Suwałkach III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	sędzia Danuta Poniatowska
Protokolant:	Marta Majewska-Wronowska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 6 września 2022 r. w Suwałkach

sprawy **A. S.**

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W.

z udziałem (...) z siedzibą w Ś.

o ustalenie ustawodawstwa właściwego w zakresie ubezpieczenia społecznego

w związku z odwołaniem A. S.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W.

z 21 września 2021 r. znak (...)

uchyla zaskarżoną decyzję i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W..

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W. decyzją z 21.09.2021 r. odmówił A. S. ponownego ustalenia ustawodawstwa właściwego w zakresie ubezpieczenia społecznego od 18.08.2015 r. do 31.12.2016r. Utrzymał też w mocy decyzję z 3.07.2018 r. (...) znak (...)

Zaskarżona decyzja wydana została w związku z wnioskiem A. S. o ponowne ustalenie prawa – ustawodawstwa polskiego i zmianę wydanej przez organ rentowy prawomocnej decyzji z 3.07.2018 r., mocą której Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W. stwierdził, że A. S., jako osoba wykonująca pracę na rzecz (...) w Ś., nie podlega ustawodawstwu polskiemu w zakresie zabezpieczenia społecznego w okresie od 18.08.2015 r. do 31.12.2016 r.

W odwołaniu od decyzji z 21.09.2021 r. A. S. domagała się jej zmiany i ustalenia, że podlega ustawodawstwu polskiemu w spornym okresie.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wnosił o jego oddalenie, wskazując, że dołączone dokumenty nie wpływają na zmianę ustalonego w prawomocnej decyzji stanu faktycznego.

Sąd ustalił, co następuje:

Płatnik składek (...) w Ś. została zarejestrowana w KRS 14.04.2006 r. na podstawie umowy spółki zawartej 7.02.2006 r. Siedziba Spółki mieści się w Ś. i tam znajduje się jej biuro, w którym przechowywana jest dokumentacja kadrowo-finansowa. Sprawy kadrowe są wykonywane w siedzibie spółki przez pracownika zatrudnionego na podstawie umowy o pracę. Dokumentacja finansowa jest sporządzana przez biuro rachunkowe z siedzibą w S.. Lokalizacja biura rachunkowego w takiej odległości od siedziby firmy jest związana z miejscem zamieszkania prezesa zarządu – I. L., która jest obywatelką Niemiec oraz ze względu na obsługę w języku niemieckim.

Odnosnie rodzaju prowadzonej działalności przez spółkę, polega ona na oferowaniu usług z zakresu pomocy społecznej z zakwaterowaniem dla osób w podeszłym wieku i osób niepełnosprawnych. Działalność jest prowadzona na terenie Niemiec i płatnik zatrudniania pracowników do jej realizowania na podstawie umów o pracę oraz umów zlecenia. Główne czynności wykonywane za granicą, w ramach zawieranych z pracownikami umów, polegały na roztaczaniu opieki nad osobami wskazanymi przez zleceniodawcę. Dotyczyły w szczególności sprawowania opieki nad osobami starszymi lub chorymi oraz pomocy w bieżącym prowadzeniu gospodarstwa domowego tych osób. Na terenie Polski spółka zatrudniała wyłącznie pracowników administracyjnych. Pozostali obowiązkowo wykonywali na terenie Niemiec.

Sporny okres dotyczy zatrudniania odwołującej się od 18.08.2015 r. do 31.12.2016 r. i był krótszy niż 24 miesiące. Na podstawie umowy zlecenia z 12.08.2015 r. odwołująca w okresie od 18.08.2015 r. do 2.10.2015 r. zobowiązała się wykonywać na terenie Niemiec (pod wskazanym adresem u określonej imiennie osoby) prace polegające na kompleksowej opiece nad osobą starszą. Do umowy zlecenia strony dwukrotnie podpisywały aneksy dotyczące przedłużenia czasu jej trwania. Ostatecznie umowa zlecenia ustała z dniem 31.12.2015 r.

W oparciu o umowę o pracę na czas określony odwołująca się pracowała: od 1.01.2016 r. do 31.05.2016 r., od 1.06.2016 r. do 31.07.2016 r., od 1.08.2016 r. do 31.12.2016 r. jako pomoc domowa z funkcją opiekunczą. Miejsce pracy zostało określone jako siedziba firmy w Ś. z zaznaczeniem, że pracownik będzie oddelegowany do pracy za granicę i będzie mógł mieć wypłacone diety za pracę poza granicą kraju na podstawie rozliczeń według obowiązujących przepisów.

W zasadzie niesporny stan faktyczny został ustalony w oparciu o dokumentację złożoną przez odwołującą się oraz ustalenia organu rentowego, które nie były kwestionowane przez odwołującą się i płatnika składek w sprawie tut. Sądu sygn. akt III U 435/18. Dawały one podstawę do uznania, iż zachodzą przesłanki ustalenia, że A. S. nie podlega w spornym okresie polskiemu ustawodawstwu w zakresie zabezpieczenia społecznego.

W wyniku przeprowadzonej kontroli płatnika składek (...) w Ś., organ rentowy ustalił, że działalność tej spółki koncentruje się wyłącznie na wysyłaniu osób do opieki nad osobami starszymi na teren Niemiec. Pracownicy nie świadczyli pracy na rzecz płatnika w Polsce. Na terenie Polski pracę wykonywali jedynie pracownicy administracyjni. Prezes spółki – I. L. wskazała, iż w objętym kontrolą okresie, obroty wykazywane do celów podatkowych pochodziły z usług świadczonych indywidualnym odbiorcom w Niemczech i w marginalnym stopniu z usług podnajmu lokalu użytkowego w Ś.. Płatnik składek, wysyłając pracownika - A. S. - do pracy w Niemczech, nie wnioskował o wydanie formularza A1, potwierdzającego zastosowanie ustawodawstwa polskiego, natomiast zgłosił ją do ubezpieczeń w Polsce.

Wyrok z 16.10.2018 r. w sprawie tut. Sądu sygn. akt III U 435/18 oddalający odwołanie od decyzji z 3.07.2018 r., mocą której Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W. stwierdził, że A. S., jako osoba wykonująca pracę na rzecz (...) w Ś., nie podlega ustawodawstwu polskiemu w zakresie zabezpieczenia społecznego w okresie od 18.08.2015 r. do 31.12.2016 r. uprawomocnił się 21.11.2018 r. W związku z tym, że A. S. w okresie od 1.07.2017 r. do 21.06.2018 r. korzystała z prawa do zasiłku chorobowego i świadczenia rehabilitacyjnego, decyzją z 16.06.2021 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. zobowiązał ją do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń w łącznej kwocie (...)zł. (sprawa Sądu Rejonowego w Suwałkach sygn. akt IV U 160/21).

A. S. podała, że organ rentowy, po uprawomocnieniu się decyzji, zwrócił płatnikowi składek uiszczone przez niego w okresie od 18.08.2015 r. do 31.12.2016 r. składki na ubezpieczenia społeczne z tytułu zatrudnienia odwołującej się w spornym okresie. Płatnik składek proponował odwołującej zwrot tych składek, na co nie wyraziła zgody (pismo z 9.07.2021 r. k. 68-69 akt rentowych).

Natomiast niemiecka instytucja ubezpieczeniowa (...) w B. nie potwierdziła żadnego okresu ubezpieczenia A. S. na terytorium Niemiec (k. 56 akt). Z wyjaśnień płatnika składek (...) w Ś. wynika, że A. S. nie została zgłoszona do ubezpieczenia społecznego w Niemczech z uwagi na toczące się postępowanie w zakresie ustalenia ustawodawstwa (k. 68). Należy jednak zwrócić uwagę, że decyzja stwierdzająca, że A. S. nie podlega ustawodawstwu polskiemu w zakresie zabezpieczenia społecznego w okresie od 18.08.2015 r. do 31.12.2016 r. uprawomocniła się 21.11.2018 r., a wniosek o ponowne ustalenie ustawodawstwa polskiego A. S. złożyła w ZUS w lipcu 2021 r., po otrzymaniu decyzji o obowiązku zwrotu nienależnie pobranych świadczeń (zasiłku chorobowego i świadczenia rehabilitacyjnego). Przez okres prawie trzech lat pracodawca miał dość czasu, by dopełnić formalności związane ze zgłoszeniem do ubezpieczeń społecznych na terytorium Niemiec.

A. S. przedstawiła też zaświadczenie z 4.08.2015 r. o zatrudnieniu w firmie (...) w B. na podstawie umowy zlecenia w okresie od 22.04.2015 r. do 18.08.2015 r. Z tytułu zawartej umowy odprowadzane były składki na ubezpieczenia społeczne na konto ZUS O/B. (k. 45-46 akt III U 435/18).

Sąd zważył, co następuje:

W myśl art. 6 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym podlegają wszystkie osoby, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są między innymi pracownikami i zleceniobiorcami.

Natomiast zasady ustalania ustawodawstwa właściwego w zakresie zabezpieczenia społecznego dla osób migrujących w celach zarobkowych są określone w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29.04.2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE L 166 z 30.04.2014 r., str. 1, ze zm.). Rozporządzenie to określa ogólną zasadę podlegania ustawodawstwu państwa, w którym jest wykonywana praca. Wynika to z art. 11 ust. 3 lit. a), który stanowi, że osoba wykonująca w państwie członkowskim pracę najemną lub pracę na własny rachunek podlega ustawodawstwu tego państwa członkowskiego. Rozporządzenie przewiduje również wyjątki od powyższej zasady. Jeden z nich dotyczy pracowników delegowanych. Zgodnie z art. 12 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004 osoba, która wykonuje działalność jako pracownik najemny w państwie członkowskim w imieniu pracodawcy, który normalnie prowadzi tam swoją działalność, a która jest delegowana przez tego pracodawcę do innego państwa członkowskiego do wykonywania pracy w imieniu tego pracodawcy, nadal podlega ustawodawstwu pierwszego państwa członkowskiego, pod warunkiem, że przewidywany czas takiej pracy nie przekracza 24 miesięcy i że osoba ta nie jest wysłana, by zastąpić inną delegowaną osobę.

Zatem pracownik delegowany do pracy w innym państwie członkowskim może nadal podlegać ustawodawstwu państwa, w którym delegujący pracodawca ma siedzibę, przy spełnieniu następujących warunków:

- praca za granicą będzie wykonywana w imieniu pracodawcy delegującego,
- okres pracy za granicą nie przekroczy 24 miesięcy,
- pracownik delegowany nie został wysłany w celu zastąpienia innego pracownika delegowanego,
- pracodawca delegujący normalnie prowadzi w państwie siedziby swoją działalność.

Odnośnie warunku dotyczącego prowadzenia przez pracodawcę działalności w siedzibie państwa z którego deleguje, to organ rentowy wskazał, iż z przepisów wykonawczych do rozporządzenia nr 883/2004 wynika, że pracodawcą normalnie prowadzącym działalność jest taki podmiot, który zazwyczaj prowadzi znaczną część działalności, inną niż działalność związaną z samym zarządzaniem wewnętrznym, na terytorium państwa członkowskiego, w którym ma

swoją siedzibę - o tym, czy wnioskodawca spełnia to kryterium decydują m.in. wielkość obrotów firmy osiągniętych w Polsce, ilość umów zawartych w ramach prowadzonej działalności oraz liczba pracowników pracujących na terenie Polski z wyjątkiem pracowników administracyjnych; w praktyce przyjmuje się, iż badane kryteria powinny kształtować się na poziomie co najmniej 25% w okresie 12 miesięcy. Przepisy określają również warunek dotyczący samego pracownika delegowanego, a polega on na tym, że osoba taka powinna przez co najmniej miesiąc przed delegowaniem podlegać ubezpieczeniom w państwie, z którego jest delegowana. Nie spełnienie choćby jednej z wymienionych przesłanek powoduje, że właściwość ustawodawstwa w zakresie zabezpieczenia społecznego dla oddelegowanego pracownika ustalana jest na podstawie art. 11 ust. 3 lit. a) rozporządzenia nr 883/2004.

Ze względu na to, że nie został spełniony warunek prowadzenia przez pracodawcę znacznej działalności w Polsce, do A. S. w okresie jej pracy w Niemczech zastosowanie ma niemieckie ustawodawstwo w zakresie zabezpieczenia społecznego na podstawie art. 11 ust. 3 lit. a) rozporządzenia nr 883/2004. Ponadto zgłaszając pracownika do polskiego systemu ubezpieczeń i jednocześnie wysyłając do pracy w innym państwie członkowskim spółka (...) była zobowiązana na mocy art. 15 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 (Dz. Urz. UE L 284/1 z 30.10.2009 z późn. zm.) poinformować o tym Zakład w miarę możliwości z wyprzedzeniem, w celu określenia dla zainteresowanego mającego zastosowanie ustawodawstwa. Organ rentowy ustalił, iż działalność firmy (...) koncentruje się wyłącznie na wysyłaniu osób do pracy na teren Niemiec i dlatego stwierdził, że A. S. w zgłoszonym do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych okresie nie świadczyła pracy na rzecz płatnika (...)w Polsce. Zastosowanie ustawodawstwa polskiego w zakresie ubezpieczeń w stosunku do pracowników delegowanych do pracy na teren innego państwa członkowskiego jest wyjątkiem od zasady określonej w art. 11 ust. 3 lit. a) rozporządzenia nr 883/2004. Ma ono miejsce w przypadku spełnienia kumulatywnie warunków określonych w art. 12 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004 zarówno po stronie pracodawcy jak i pracownika. I dlatego mając na uwadze regułę określoną w art. 11 ust. 3 lit. a) rozporządzenia nr 883/2004 ustalono, iż A. S. w okresie świadczenia pracy na rzecz płatnika (...) na terenie Niemiec, nie podlega ustawodawstwu polskiemu w zakresie zabezpieczenia społecznego. Jej zgłoszenie do ubezpieczeń w Polsce było nieuzasadnione, a w świetle wskazanych przepisów prawa wspólnotowego właściwym ustawodawstwem dla pracownika jest ustawodawstwo kraju wykonywania pracy tj. Niemiec.

W sprawie tut. Sądu sygn. akt III U 435/18 uczestnik (...) w Ś. wskazała (pismo z 17.09.2018 r. k. 25 akt), że w związku z otrzymaniem kolejnych decyzji ZUS w sprawach jak niniejsza, skorygowała swoje dotychczasowe stanowisko w zakresie zasad ubezpieczenia społecznego i zdrowotnego jej pracowników, wykonujących prace na terenie Niemiec. Przyznała pogląd organu rentowego o tym, że nie ma podstaw do przyjęcia, iż w stosunku do pracowników spółki, wykonujących prace na terenie Niemiec powinny być stosowane przepisy prawa polskiego w zakresie ubezpieczeń społecznych i ubezpieczeń zdrowotnych. Dodatkowo wskazała, że w uzgodnieniu z organem rentowym sukcesywnie dokonuje korekt złożonych deklaracji, w celu wyrejestrowania pracowników z baz Zakładu. W sytuacji otrzymania zwrotu składek pracownicy Spółki będą zgłaszani do ubezpieczenia na terenie Niemiec w okresach, w których wykonywali prace na rzecz spółki. Staż ich pracy zostanie również uwzględniony przez polskie organy ubezpieczeniowe przy nabywaniu uprawnień do świadczeń emerytalnych i rentowych. Natomiast od 1.04.2017 r. wszyscy zatrudnieni pracownicy są rejestrowani w ramach niemieckiego systemu ubezpieczeń społecznych i zdrowotnego. W tym stanie faktycznym spółka wniosła o umorzenie postępowania w sprawie ponieważ w związku z dokonaną korektą brak jest przedmiotu sporu.

Postępowanie w sprawie niniejszej wykazało jednak, że A. S. nie została zgłoszona do ubezpieczenia na terenie Niemiec (informacja ZUS O/E. Wydział Realizacji Umów Międzynarodowych k. 56).

Stosownie do art. 13 ust. 3 rozporządzenia podstawowego, osoba podejmująca pracę najemną w innym państwie Unii podlega w zakresie ubezpieczeń społecznych ustawodawstwu tego państwa członkowskiego, w którym wykonywana jest praca najemna. Wyłączona jest tym samym możliwość ustalenia prawa właściwego dla tego stosunku prawnego w inny sposób niż wskazany przez normę dotyczącą koordynacji ubezpieczeń społecznych, w szczególności w sposób, w jaki ustala się ustawodawstwo właściwe dla stosunku pracy na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań

umownych. Nie jest możliwe poddanie stosunku ubezpieczenia społecznego wynikającego z umowy o pracę prawu wybranemu przez strony lub właściwemu według zasad przewidzianych w art. 3 i 8 tego rozporządzenia. W sprawach dotyczących koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego stosunek prawny, na podstawie którego powstaje tytuł ubezpieczenia społecznego i stosunek ubezpieczenia społecznego, to dwie niezależne więzi prawne, które mogą podlegać prawu różnych państw członkowskich, przy czym stosownie do generalnej reguły wspólnotowej koordynacji ubezpieczeń społecznych, stosunek ubezpieczenia społecznego podlega prawu miejsca wykonywania pracy. Temu prawu - stosownie do zasady koordynacji, która jest przeciwieństwem harmonizacji (ujednoczenia) systemów krajowych przez wprowadzenie unijnych pojęć lub instytucji - przyporządkowane jest zakwalifikowanie pracownika jako zatrudnionego w rozumieniu rozporządzenia podstawowego. Nie ma zatem - gdyż nie może być - używanej w ubezpieczeniach społecznych definicji "pracy najemnej" jako pojęcia prawa unijnego. Choć nie jest ono zasadniczo inne, niż wykonywanie zatrudnienia podporządkowanego, to pojęcie to, jako określające tytuł ubezpieczenia społecznego, rozumiane jest i tłumaczone według prawa miejscowego. Definicje tytułu ubezpieczenia społecznego przyjęte w krajowych systemach zabezpieczenia społecznego miejsca wykonywania pracy najemnej, do którego należy pracownik migrujący, mogą różnić się od tych zawartych w prawie pracy, ale muszą być utrzymane jako jedyne właściwe, tak jak rozumiane są przy stosowaniu ustawodawstwa z dziedziny zabezpieczenia społecznego danego państwa członkowskiego, na terytorium którego praca jest wykonywana (por. wyroki ETS z dnia 30 stycznia 1997 r., C-221/95, C. Hervein i Hervillier SA, ECR 1997 s. 609, z dnia 30 stycznia 1997 r., E.J.M. de Jaeck, ECR 1997 s. 461). W związku z tym pojęcie „pracownika”, autonomiczne pojęcie prawa Unii Europejskiej, niezależne od porządków krajowych, wypracowane w jeszcze orzecznictwie Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości na tle przepisów dotyczących swobody przepływu pracowników, nie ma znaczenia w określeniu „pracy najemnej” używanej w celu koordynacji ubezpieczeń społecznych (por. wyroki z dnia 3 lipca 1986 r., 66/85, D. Lawrie-Blum, ECR 1986, s. 2121, z dnia 31 maja 1989 r., 344/87 I. Bettray, ECR 1989, s. 1621, z dnia 23 marca 1982 r., D.M. Levin, 53/81, ECR 1982 s. 1035, z dnia 15 marca 2011 r., C-29/10, H. Koelzsch, Monitor Prawniczy 2011, nr 8, s. 404).

Wymaga podkreślenia, że w dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego ukształtował się jednolity pogląd, zgodnie z którym stwierdzenia spełnienia warunków ubezpieczenia społecznego w systemie prawnym państwa wykonywania pracy podlegającym koordynacji na podstawie rozporządzenia podstawowego dokonują organy właściwe do stosowania tego prawa (por. dla przykładu wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 2016 r., I UK 370/15). Co do zasady nie jest więc dopuszczalna ocena stosunku prawnego stanowiącego tytuł ubezpieczenia społecznego w innym państwie członkowskim przez instytucję miejsca zamieszkania osoby wnoszącej o ustalenie właściwego ustawodawstwa. Oznacza to, że polski organ rentowy (jako instytucja właściwa według miejsca zamieszkania wnioskodawcy) nie ma kompetencji do oceny spełnienia warunków objęcia wnioskodawcy ubezpieczeniem społecznym w innym państwie członkowskim z tytułu wykonywania tam pracy najemnej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: dnia 20 października 2016 r., I UZ 22/16, oraz z dnia 19 grudnia 2017 r., II UZ 109/17). Z powyższego wynika, że do organu rentowego, jak również do sądu polskiego, należy przede wszystkim ustalenie, czy osoba uprawniona podlega ubezpieczeniu społecznemu w danym państwie członkowskim, a nie ustalenie, czy ważny jest stosunek prawny będący podstawą objęcia jej ubezpieczeniem społecznym w tym państwie. Jeżeli organ rentowy poweźmie wątpliwości co do ważności stosunku prawnego będącego podstawą objęcia tytułem ubezpieczenia społecznego w innym państwie członkowskim w ramach postępowania w przedmiocie ustalenia ustawodawstwa właściwego, to nie może samodzielnie przesądzać tej kwestii. Musi bowiem dostosować się do trybu rozwiązywania sporów w przedmiocie ustalenia ustawodawstwa właściwego określonego w szczególności w art. 6, 15 oraz 16 rozporządzenia wykonawczego, które nakazują zwrócenie się - w przypadku istnienia wątpliwości bądź rozbieżności - do instytucji innego państwa członkowskiego. Instytucje te niezwłocznie dostarczają lub wymieniają między sobą wszystkie dane niezbędne dla ustanowienia i określenia praw i obowiązków osób, do których ma zastosowanie rozporządzenie podstawowe. Przekazywanie tych danych odbywa się bezpośrednio pomiędzy samymi instytucjami lub za pośrednictwem instytucji łącznikowych. Zastosowanie ma również decyzja Nr A1 Komisji Administracyjnej w sprawie ustanowienia procedury dialogu i koncepcji w zakresie ważności dokumentów, określenia ustawodawstwa właściwego oraz udzielania świadczeń na mocy rozporządzenia podstawowego (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 18 marca 2010 r., II UZP 2/10, OSNP 2010 nr 17-18, poz. 216 oraz wyroki Sądu

Najwyższego: z dnia 6 czerwca 2013 r., II UK 333/12, OSNP 2014 nr 3, poz. 47; z dnia 11 września 2014 r., II UK 587/13, z dnia 21 stycznia 2016 r., III UK 61/15).

Wydanie decyzji o ustaleniu ustawodawstwa właściwego musi zatem poprzedzać procedura wymagana w szczególności przez art. 16 ust. 2 i 4 rozporządzenia wykonawczego. Ocena, czy została wyczerpana procedura współdziałania wymagana przez powołane przepisy rozporządzenia wykonawczego, wymaga w pierwszej kolejności jednoznacznych ustaleń faktycznych co do treści pism wymienianych pomiędzy właściwymi instytucjami. Jak trafnie zauważył przy tym Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 27 września 2016 r., I UZ 14/16 (a także w postanowieniu z dnia 20 listopada 2016 r., I UZ 48/16) wyznaczone zakresem art. 16 ust. 4 rozporządzenia wykonawczego obowiązki instytucji właściwej miejsca świadczenia pracy sprowadzają się do udzielenia (także z własnej inicjatywy) stosownych wyjaśnień i przedstawienia swojego stanowiska (opinii) odnośnie do ustawodawstwa właściwego. Ani przepisy rozporządzenia wykonawczego, ani też decyzja Nr A1 Komisji Administracyjnej nie stawiają w tym zakresie żadnych wymagań formalnych, w szczególności nie wymaga się wydania przez instytucję właściwą miejsca wykonywania pracy najemnej formalnej decyzji w indywidualnej sprawie. Opinia ta może więc przybrać postać pisma (informacji), stąd dla oceny, czy przedstawione w nim stanowisko ma zastosowanie do indywidualnej sytuacji zainteresowanego występującego z wnioskiem o ustalenie ustawodawstwa, ważna jest jego treść.

Jeśli natomiast chodzi „wspólne porozumienie”, o którym mowa w art. 16 ust. 4 rozporządzenia wykonawczego, to ustawodawca unijny również i jemu nie nadał jakiegokolwiek instytucjonalnej formy. Zatem „wspólne porozumienie” może polegać na poinformowaniu przez instytucję właściwą miejsca świadczenia pracy najemnej o swoim stanowisku odnośnie do nieistnienia ważnego tytułu do ubezpieczenia społecznego na terytorium jej państwa; wydaniu przez instytucję właściwą miejsca zamieszkania decyzji w indywidualnej sprawie (o charakterze tymczasowym - w trybie art. 16 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego) o stosowaniu ustawodawstwa krajowego i zaakceptowaniu tej decyzji przez instytucję właściwą miejsca świadczenia pracy przez niewniesienie zastrzeżeń - art. 16 ust. 3 in fine rozporządzenia wykonawczego (por. powołane wcześniej postanowienie Sądu Najwyższego dnia 20 października 2016 r., I UZ 22/16, oraz przywołane tam orzecznictwo).

W sytuacji, gdy obie instytucje właściwe dojdą do wspólnego porozumienia, to ono ma decydujące znaczenie dla ustalenia ustawodawstwa właściwego, gdyż przepisy art. 13 ust. 2 i 3 rozporządzenia podstawowego mają na celu wyeliminowanie podwójnego (lub wielokrotnego) ubezpieczenia w różnych państwach członkowskich albo zapobieżenie sytuacji, w której dana osoba nie będzie podlegała żadnemu ustawodawstwu, a nie ustalenie ubezpieczenia korzystnego dla zainteresowanego (ze względu na wysokość składek). Zatem, z punktu widzenia ustalenia ustawodawstwa w trybie art. 16 rozporządzenia wykonawczego istotne jest, aby w jego wyniku zainteresowany został objęty ubezpieczeniem tylko w jednym państwie członkowskim. Wprawdzie odbywa się to z uwzględnieniem przepisów rozporządzenia podstawowego zawierających normy kolizyjne, ale nie oznacza to, że zainteresowany może w oparciu o nie kwestionować przed organem jednego państwa członkowskiego (miejsca zamieszkania) wspólne porozumienie, a właściwie weryfikować stanowisko zajęte przez drugie państwo członkowskie (miejsca wykonywania pracy najemnej) o nieistnieniu w tym państwie ważnego tytułu ubezpieczenia, żądając ustalenia wybranego przez siebie ustawodawstwa. Temu bowiem służy inna instytucja koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, a mianowicie ustanowione w art. 19 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego uprawnienie zainteresowanego do wystąpienia do instytucji danego państwa członkowskiego z wnioskiem o wydanie poświadczenia na formularzu A1, a wówczas ocena takiego żądania należy do organów i instytucji właściwych tego państwa członkowskiego.

W ocenie Sądu, nie ulega wątpliwości, że w niniejszej sprawie nie przeprowadzono procedury współdziałania wymaganej przez przepisy rozporządzenia wykonawczego. Nie można bowiem za taką uznać zapytania skierowanego przez ZUS O/E. na wniosek A. S. do niemieckiej instytucji ubezpieczeniowej czy podlegała ubezpieczeniu na terytorium Niemiec. W wyniku tego otrzymano informację, że A. S. nie posiada żadnego okresu ubezpieczenia na terytorium Niemiec. W sprawie nie ulega wątpliwości, że A. S. była pracownikiem (...) w Ś. i świadczyła pracę na terytorium Niemiec. Arbitralne ustalenie przez organ rentowy, bez przeprowadzenia procedury koordynacji, że nie podlega ona ustawodawstwu polskiemu w zakresie zabezpieczenia społecznego w okresie od 18.08.2015 r. do

31.12.2016 r., spowodowało, że w spornym okresie nie podlega ustawodawstwu żadnego państwa, co z kolei skutkuje obowiązkiem zwrotu pobranych świadczeń. Brak współdziałania z instytucją niemiecką i zwrot składek pracodawcy, doprowadził do tego, że aktualnie w jego gestii pozostaje zgłoszenie A. S. do ubezpieczeń społecznych na terytorium Niemiec. Od uprawomocnienia się decyzji ZUS upłynęły prawie cztery lata. Dotychczas płatnik składek nie wypełnił swego obowiązku. Co więcej, próbuje wpłynąć na odwołującą, by zrezygnowała z ubezpieczenia na terenie Niemiec, a spółka zwróci jej składki. Takie zachowanie jest niewątpliwie obejściem przepisów, a przepisy dotyczące koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego na terenie państw Unii Europejskiej miały temu zapobiegać.

Zgodnie z art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c., jeżeli decyzja nakładająca na ubezpieczonego zobowiązanie, ustalająca wymiar tego zobowiązania lub obniżająca świadczenie, została wydana z rażącym naruszeniem przepisów o postępowaniu przed organem rentowym, sąd uchyla tę decyzję i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania organowi rentowemu. W projekcie ustawy ustawodawca wskazał, że decyzje organów rentowych bywają dotknięte rażącymi wadami w zakresie treści (brak oznaczenia prawidłowo stron, niewskazanie sposobu obliczenia świadczenia lub składki), sposobu wydania (wydanie przez osobę nieuprawnioną) i postępowania je poprzedzającego (bez podstawy prawnej lub przedwcześnie - bez zachowania terminów lub przesłanek wydania). Niezależnie od tego, czy wady te dotyczą formy czy treści decyzji, ich wspólną cechą jest to, że naruszają przepisy o postępowaniu przed organem rentowym w takim stopniu, że ich konwalidacja jest niemożliwa. W związku z powyższym, od dnia 7 listopada 2019 r. zakres badania sądu pierwszej instancji obejmuje nie tylko naruszenie prawa materialnego, ale także przepisy postępowania przed organem rentowym. Norma prawna zawarta w art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c. służy eliminacji z obrotu prawnego wadliwych decyzji, jednak wadliwość takiej decyzji musi być rażąca. Należy zauważyć, że tylko rażące naruszenie przepisów o postępowaniu przed organem rentowym uzasadnia uchylenie decyzji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, ponieważ nie każde uchybienie w procedowaniu przed organem rentowym ma taką rangę, by wymagało prowadzenia sprawy od nowa. Zaskarżona decyzja dotyczy podlegania A. S. pracowniczym obowiązkowym ubezpieczeniom. Decyzja ta mieści się kategorii spraw wymienionych w art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c. Ustalenie, że A. S. nie podlega ustawodawstwu polskiemu w zakresie zabezpieczenia społecznego w okresie od 18.08.2015 r. do 31.12.2016 r. powoduje, że utraciła ona prawo do zasiłku chorobowego i świadczenia rehabilitacyjnego i nałożono na nią obowiązek zwrotu pobranych świadczeń.

Natomiast rażące naruszenie przepisów o postępowaniu przed organem rentowym dotyczy braku koordynacji w zakresie objęcia ubezpieczonej zabezpieczeniem społecznym w związku ze świadczeniem pracy, co spowodowało, iż nie podlega ona ubezpieczeniom społecznym ani na terenie Polski, ani Niemiec. Przeprowadzenie procedury uzgodnień jest na etapie postępowania sądowego niemożliwe, stąd na podstawie art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c. należało orzec jak w wyroku.